

Banda

M Ā R T I Ņ Š V O L F S

Banda

Romāns par rokenrolu, seksu
un deviņdesmitajiem

821.174-31

Vo 325

Vāka dizaina autors **Aivars Plotka**

Mārtiņš Volfs

BANDA

Apgāda vadītāja *Vija Kīlbloka*
Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*
Redaktore *Anda Ogrīņa*
Korektore *Diāna Graudiņa, Ilona Burka*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4116.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Mārtiņš Volfs, 2022

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2022

ISBN 978-9934-0-9916-8

Jānis

*Please, don't wake me, no, don't shake me,
Leave me where I am, I'm only sleeping.*

("I'm Only Sleeping", Lennon–McCartney, The Beatles)

Jānis atradās pusmiegā – iespējams, kaifīgākajā esības stāvoklī, kādu vien iespējams iedomāties. Tas ir brīdis, kad šķiet, ka cilvēks vienlaikus atrodas gan realitātē, gan it kā ārpus tās – kaut kur sapnī. Brīžam miegs atkāpās, un Jānis gandrīz pilnībā pamodās, bet tad apziņa atkal aizmiglojās, un viņš slīga atpakaļ, dziļāk brīnumainajā sapņu pasaulē. Jānim šķita, ka pusmiegā viņš spēj saskatīt lietu būtību – nevis tikai to virspusējo, ar prātu tveramo slāni, bet gan daudz vairāk. Mūzika, dzeja, māksla kā tāda tad atklājas pa īstam. Tas, par ko viņš vēl nesen bija šaubījies, pēkšņi noskaidrojās – uztvere bija kļuvusi neparasti asa un vieda. Jānis bija cieši pārliecināts, ka pēc nāves, kad dvēsele būs brīva no visa pasaulīgā, tā dzīvos tieši šādi.

– Celies augšā! Ko tu guli? Apsedz savu pliko... Nu, to pašu vietu.

Spriežot pēc draiskā uzbrauciena, Rūta bija lieliskā noskaņojumā. Kā gan tas ir iespējams, ka “cīruļi” no rīta ir tik neparasti mundri? Viņi taču pat nakts vidū neiežēlosies par cilvēku un liks celties, aizbildinoties ar to, ka ārā jau gaišs. Atbildes vietā Jānis pārvilka segu pāri galvai un vēl dziļāk paglabājās spilvenos.

– Nē, nūdien – cik ilgi var pampt? Tu laikam esi piemirsis, ka man šodien ir izstādes atklāšana, ir jāpaspēj vēl izlikt tos podus.

Jānis Rūtas balsī saklausīja pārmetumu. Jā, viņam tiešām galīgi bija izkritis no prāta, ka šodien sievai ir tā lielā diena.

– Un kā lai visas tās izstādes atceras? Vakar viena, šodien jau cita.

Tomēr pavisam ignorēt Rūtas lietas nebūtu labi. Jānis ātri uztrausās kājās, nomazgāja muti, apvilka rītasvārkus un apsēdās brokastot. Pie galda jau bija nosēdināta Lienīte, kas domīgi vēroja savu sviestmaizi. *Meita laikam ir tāda pati “pūce” kā es*, Jānis domāja. No rītiem Lienīte allaž bija samiegojusies un klusa – ne kā vakaros. Viņa bija jautra un kustīga kā ūdenszāle, nolikt meitiņu gulēt bija neiespējamā misija. Pasaku lasīšanai un šūpuļdziesmām tad neredzēja galu. Taču Jānim pret to nebija iebildumu, viņam pat patika šie vakari.

– Beidz niekoties! Ja gribi nākt mums līdzī, tev ir kārtīgi jāpaēd! – Rūta apsauca Lienīti.

– Es arī gribu kafiju! – Lienīte cīnījās pretī.

– Kas vainas suliņai?

– Es arī gribu kafiju! – meita stūrgalvīgi atkārtoja.

Rūta paraustīja plecus un iešļāca tasē šļuku kafijas, virsū uzlejot veselu glāzi piena, un pasniedza šo “kafiju”

Lienītei. Viņa lepni pasmaidīja un, savilkusi svarīgu sejiņu, cēla tasi pie lūpām. *Gluži kā Rūta*, Jānis nodomāja.

– Vai tu tomēr neapģērbtos? Vairs nav daudz laika, un līdz Vecrīgai ir labs gabaliņš, ko iet, – Rūta pievērsās Jānim.

Viņu neizsakāmi kaitināja, ja kāds jau pašā rītā sāka šādi rīpelēt. Rūta ar savu prasīgumu Jānim atgādināja pamatskolas klases audzinātāju – arī tā spēja novest cilvēku “līdz rociņai”. Starp citu, pat pēc izskata abas bija ļoti līdzīgas – pagara auguma blondīnes, zilacainas un vēsas kā Sniega karaliene. Tikai Rūta ģērbās stilīgāk. Tagad pat, tērpusies gaišā lina kostīmā ar smalkām sudraba važiņām ap kaklu, viņa izskatījās vienkārši eleganti – kaut kas pa vidu starp biznesa sievieti un mākslinieci.

– Es piekāpšu pēcpusdienā – man rīta pusē vajag mazliet pastrādāt.

Jānim galīgi negribējās visu dienu norakt kaut kādā izstāžu zālē – tas būtu neciešami garlaicīgi. Tāpēc viņš nolēma izmantot savu universālo aizbildinājumu, lai varētu palikt mājās, un tas derēja arī šoreiz.

– Nu tad vismaz pieskati Lienīti, lai viņa mums tur nemaisās pa kājām, – Rūta piekrita.

Kad rīta kafija bija padzerta, Rūta aizdevās Vecrīgas virzienā, bet Jānis palika divatā ar meitu. No Lienītes miegainuma vairs nebija ne miņas – Jānī noraudzījās zobgalīgu acu pāris. Lienīte izskatījās kā tāds mazs velnēns, kam prāts nesas uz nedarbiem vien. Līdzību ar velnēnu vēl vairāk uzsvēra viņas neparasti īsi apgriezti mati – piemiņa no nesen pastrādātā nedarba. Lienīte bija nočiepusi šķēres un, spēlējot frizierus, sev uz pieres

matus apcirpusi gandrīz līdz pašai ādai. Kas gan tā bija par brēku, kad Rūta, pārnākusi mājās, ieraudzīja meitas jauno frizūru!

– Jūs taču nevar atstāt mājās vienus pašus nevienu brīdi! Abi esat pieskatāmi! – viņa rājās.

Rūta centās glābt, kas glābjams, apgriežot Lienei zēngalviņu, bet aptuveni pēc stundu ilgas darbošanās rezultāts nebija diži labāks – meita tagad tikai vairāk izskatījās pēc puisīša.

– Tev neko nevar uzticēt! – Rūta turpināja rāties uz Jāni. – Un tieši tagad, pirms kristībām!

– Nekas nenotiks, ja viņa paliks nekristīta. – Jānim tas nešķita svarīgi.

– Tu esi kristīts, es esmu kristīta, un mūsu meita arī būs! – Rūta kā skaldīt noskaldīja.

– Kāpēc tad mēs nesteidzām viņu nokristīt tūlīt pēc dzimšanas? Gaidījām, kad baznīcā iešana nāks modē? Un kāpēc mums vajag jāties uz Torņakalnu, ja Ģertrūdes baznīca ir tepat līdzās?

– Tu taču atceries, kāds toziem ārā bija sals! Turklāt tagad Dauderi ir ar mieru nākt par krustvecākiem.

– Tad pasaki godīgi: tu gribi čupoties ar Dauderiem, tāpēc arī viss šis šuhers.

– Nekļūsti vulgārs! Tev tas nepiestāv, – nikni atcirta Rūta.

Jā, pēdējā laikā viņi ar Rūtu ķīvējās manāmi biežāk nekā kādreiz. *Bet varbūt līdz ar gadiem tas ir normāli*, prātoja Jānis. Piekodinājis meitu uzvesties godīgi, viņš pats devās uz mūzikas istabu, kur atradās viņa lepnums – lielās *Steinway* klavieres. Turklāt baltā krāsā – vienkārši lielisks instruments. Jānis tās bija nopircis par savu

pirmo īsti lielo honorāru. Toreiz draugi bija neizpratnē: kam tev tādas klavieres? Vai tu esi kāds pianists, vai? Rūta pat uzmeta lūpu – viņa bija paspējusi noskatīt un aizrunāt pie kāda autotirgoņa krutu džipu, bet Jānis bija izrikojies pa savam, turklāt tik nepraktiski. Šķiet, vēl tagad Rūta nebija līdz galam samierinājiesies ar “baltā zārka” – kā viņa to sauca – parādīšanos mājās. Viņa periodiski žēlojās, ka dzīvoklī vairs neesot gana vietas – rojālis aizņem gandrīz pusi viesistabas; vairs nav kur apgriezties, par viesu uzņemšanu nemaz nerunājot. Vajagot pārvākties uz plašākām telpām.

Jānis pat negrasījās nekur pārvākties. Te viņš bija uzaudzis un te arī dzīvos. Labāku vietu bija grūti iedomāties – it kā Rīgas centrā, bet vienlaikus nedaudz nomaļus klusā šķērsielā pasakainā liepu alejas pavēnī. Jānis pazina savu ielu pēc smaržas – tas bija īpatnējs smilšu, koka šķūnīšu un veco mūru smārdu savienojums. Pavasaros te ziedēja ceriņi, vasarā – liepas, un jūnija sākumā gaisā lidoja papeļpūkas. Skatu uz pašiem kokiem gan aizsedza kaimiņu piecstāvenes brandmūris.

Vienā no mūzikas istabas loga rūtīm bija īpatnējs stikla sabiezējums, caur kuru raugoties pretējās mājas sienas ķieģeļi izplūda aļļa formā, un tad tie atgādināja cilvēku sejas. Turklāt to grimases mainījās no priecīgas uz bēdīgu vai otrādi, ja mazliet piešķieba galvu un paraudzījās nedaudz no cita leņķa. Mjā, gluži kā dzīvē – viss ir relatīvs. Svarīgi tikai, no kāda skatpunkta uz lietām palūkojies. Vērot mainīgās sejas kādreiz Jānim bija iemīlots veids, kā nosist laiku, kad mamma spieda sēdēt garas stundas pie klavierēm, bet vingrināties viņam galīgi negribējās.

Spēlēt klavieres Jānim bija sācis mācīt papus, kurš jaunībā bija daudzsološs pianists, dažādu konkursu laureāts, pirms kara daudzi bija pareģojuši viņam spožu nākotni. Dzīvē diemžēl viss iegrozījās pavisam citādi. Pienāca Baigais gads, un Jāņa tēvs nevis koncertēja pasaules galvaspilsētās, bet cīnījās par izdzīvošanu kaut kur Krievijas ziemeļos. Jāņa papum paveicās, no Sibīrijas viņš atgriezās dzīvs, tomēr pēc tur pavadītajiem gadiem nekāda pianista karjera vairs nespīdēja. Augstākais, uz ko viņš varēja pretendēt, bija klavieru skaņotāja darbs.

Klavierspēles apgūšana tēva vadībā Jānim šķita visjaukākā nodarbe pasaulē. Papus daudz stāstīja par dažādiem meistariem, kā arī par citām ar mūziku saistītām lietām, nereti iepinot pa kādam kuriozam un tā padarot mācīšanos par aizraujošu piedzīvojumu. Jānim vienmēr paliks atmiņā papus stāsts par Bēthovenu un Gēti – kā abi dižgari sapazinušies un uzreiz kļuvuši par lieliem draugiem. Tomēr viņu draudzība tikpat drīz arī izputējusi. Kādā jaukā dienā abiem uz ielas pretī nācis vietējais kūrfirsts. Gēte esot nostājies ietves malā un sācis klanīties kā daždien kalps, savukārt Bēthovens esot lepni gājis aristokrātam pretī un sasveicinājies ar viņu kā līdzīgs ar līdzīgu. Pēc šī atgadījuma komponists vairs neesot spējis Gēti cienīt. Papus vēl rādīja mūžvecu fočeni, kurā bija redzama šī aina. Viņš apgalvoja, ka tā ir unikāla un maksājot milzu naudu. Jānim gan šķita, ka laikā, kad varēja būt risinājušies šie notikumi, fotogrāfija vēl nebija izgudrota. Tomēr papus stāsts bija skaists, un Jānis pie sevis apņēmas, ka viņš dzīvē vienmēr būs kā Bēthovens – nekad nevienam neklanīsies.

Tēvs nebija apmierināts ar instrumentu, uz kura Jānis mācījās spēlēt, – klaviatūra esot pārāk mīksta, un tas neesot labi. Ja vien būtu iespējams dabūt kārtīgu *Steinway & Sons*, dēls uzreiz saprastu atšķirību. Tēvs pat gudroja, vai nepiestiprināt āmuriņiem svina atsvariņus, šādi uzlabojot viņu prasto instrumentu. Tad piesitiens tiktu apgūts pareizi.

Realizēt klavieru uzlabošanas ieceri papus nepaspēja – viņš sasirga un drīz nomira. Viņš jau bija gados, arī Sibīrijā pavadītais laiks bija iedragājis veselību. Papus ideju par nepieciešamību pēc stingrākas klaviatūras Jānis tā arī nesaprata. Prātā vien bija palicis nosaukums *Steinway & Sons* – kā neaizsniedzams sapnis, pēc kā tiekties.

Drīz pēc tēva nāves Jānis pārstāja spēlēt klavieres pavisam, jo neviens skolotājs nespēja papum līdzināties. Klavierspēle negaidīti bija pārvērtusies par īstām mocībām. Pati spēlēšana vēl patika gluži labi, taču riebās bezgalīgie vingrinājumi – visas tās gammas, trijskaņi, akordi. Pirmajā laikā Jānim vēl izdevās šā tā izšļūkt cauri mūzikas skolas pārbaudījumu sietam, bet ar katru nākamo reizi kļuva arvien grūtāk. Pirms eksāmeniņiem Jāni allaž pārņēma panika: atkal viņš neko nebija apguvis, un viņam kļuva gandrīz vai fiziski nelabi. Reiz pat tā sasāpējās vēders, ka bija jāsauc ātrā palīdzība. Tas atvēsināja mamma entuziasmu izaudzināt Jāni par pianistu, kā to bija vēlējies nelaiķa vīrs.

Laimīgā kārtā interese par mūziku Jānim atgriezās, kad mamma viņam uzdāvināja magnetofonu un viņš atklāja visus tos bitlus un stounus. Vēlāk Jānis sāka strinkšķināt ģitāru un apguva šo instrumentu pie vairākiem skolotājiem. To vidū īpašs bija Adrians, kurš ne tik daudz

pievērša uzmanību tehnikai, cik mācīja iekļaut izpildījumā emocijas. Pat dziedāt viņš lika ne tikai ar balsi, bet ar visu augumu. Tā, lai visi saprot: tas ir kas īsts un liels.

Akustiskajai ģitārai sekoja elektriskā, tad pazīšanās ar Paulu, vēlāk – arī ar Juri un Riču, un pēc tam – “Banda”. Tad Jānis pirmo reizi dzīvē izbaudīja to kaifīgo sajūtu, saprotot: šis viņam padodas, cilvēki vēlas klausīties, kā viņš spēlē un dzied. Sākumā tuvinieki un draugi viesībās un kopā sanākšanās, vēlāk – skolas deju vakaros, līdz beidzot – lielās koncertzālēs dažādās pilsētās. Atrašanās uzmanības centrā vienlaikus biedēja un spārnoja. Viņus pazina, ievēroja, intervēja, slavas saldā nasta bija kā narkotikas. Ja esi sācis lietot, apstāties ir praktiski neiespējami.

Taču Jānis nekad neaizmirsīs papu un klavieres, un šis *Steinway* instruments bija kā viņa pateicība tēvam par visu, ko tas bija devis. Lai gan nē – iemesls tomēr bija cits. Sēžot pie klavierēm šajā istabā, Jāni allaž pārņēma sajūta, ka papus ir tepat līdzās. Domās varēja viņam kaut ko uzjautāt un iedomāties, ko tēvs būtu varējis atbildēt. Tā ar laiku Jānim sāka šķīst, ka viņš patiešām sarunājas ar tēvu un tas viņu vada cauri visām grūtībām un šaubām – gluži kā senāk bērnībā. Visas savas labākās dziesmas Jānis bija sacerējis tieši šeit. Jā – šis instruments bija katras tajā ieguldītās kapeikas vērts!

Jānis no pārdomām atgriezās realitātē. Kaut kas nebija kārtībā. Dzīvoklī valdīja aizdomīgs klusums – tik rātni Lienīte nekad neuzvedās. Vai tikai atkal nebūs kādi nedarbi? Viņš ieskatījās bērnistabā pa durvju spraugu un novaidējās – meita bija paņēmusi guaša krāsas un tagad apgleznoja sienu. Ak Dievs! Tikai pirms pāris mēnešiem

bija pabeigts remonts! Jānim burtiski “orgāniski” riebās jebkāda remontēšana, krāsošana, balsināšana un tamlīdzīgas izdarības. Viņš nespēja ciest remonta bardaku un putekļus, nemaz nerunājot par divainajiem tipiem, kuri netirās drēbēs slaistījās pa viņa māju, aizbildinoties ar to, ka viņi te strādā. Turklāt visi tie veči, ieraudzījuši Jāni, tūdaļ metās viņam prasīt, kā darīt to un ko viņš domā par šito. *Holy Shit!*¹

– Prasiet saimniecei! – bija Jāņa atbilde, un viņš ātrāk manījās laukā pa durvīm.

Toties Rūta uz šādām lietām bija kā uzburta. Viņai patika zīmēt un rādīt neskaitāmas skices, prasot, ko viņš domā par to vai citu ideju. Patiesībā Jānim bija gluži vienalga, jo visas šķita labas – viņš nekad neapšaubīja Rūtas dizaineres spējas.

Lienīte bija pamanījusi Jāni stāvam durvīs.

– Tēt, vai nav smuki? – Viņa burtiski staroja un acīm redzami lepojās ar veikumu.

– Tev kleitiņa ir mazliet nosmērējusies, – atbildēja Jānis, pie sevis domājot, ka tagad tā būs pagalam. Tāpat kā visa siena. Rūta atkal būs zvērīga, un vakarā būs kārtējais tracis. Kāpēc gan kas tāds atgadās tikai tad, kad viņš ir mājās, bet ar Rūtu nekad – to Jānis nespēja saprast.

– Paskaties, kā es protu. – Viņš paņēma no Lienītes otu un sāka izkrāsot puķi, ko meita bija iesākusi zīmēt.

– Bet tas taču bija cālītis! – Lienīte bija pārsteigta par tēta domu lidojumu.

¹ Sasodīts! (*Angļu val., šeit un turpmāk aut. piez.*)

– Nu, tas jau nav tik svarīgi – puķe vai cālītis. Galvenais, ka ir smuki. Pagaidi, es paņemšu mammas krāsas, tad mums sanāks čum foršāk.

Sliktāk jau tāpat vairs nevar būt, un būtu mulķīgi sakliegt uz bērnu – siena tāpat tīrāka nekļūs, Jānis pie sevis prātuļoja. Viņš nometās meitai blakus uz ceļiem, un abi turpināja zīmēt kopā. Jānis ļāva Lienītei uzvest uz baltais sienas krāsu kleksi, un tad viņi ņēmās to izzīmēt un izkrāsot, līdz sasniedza vēlamu rezultātu. Jānis tā aizrāvās, ka tagad pludoja ne tikai siena, bet arī visa grīda. To steidzami vajadzēja glābt – parkets kā nekā. Jānis izmisīgi berza grīdu ar lupatu, bet dabūt to tīrāku nekādi neizdevās. Bērnbā šādus traipus tīrīja ar metāla skaidiņām. Interesanti, vai tagad dara tāpat vai arī ir izdomāts kāds ar elektrību darbināms verķis?

Jānis paskatījās pulkstenī un sabijās: laiks bija palidojis nemanot. Viņš norīkoja Lienīti uz vannasistabu mazgāties un apvilkt tīras drānas un arī pats pārgērbās. Pirms izešanas no mājas vēlreiz paskatījās uz bērnistabas sienu un nogrozīja galvu: diez cik labi vis neizskatījās. Krāsa žūstot zaudēja savus košos toņus, un tagad viņu gleznotās puķes vairāk atgādināja netirus pleķus.